

ІРИНА ОСТОПОЛЕЦЬ

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького
e-mail: irinaostopolets@gmail.com; ORCID: 0000-0001-7315-2062

ОЛЬГА БЛАГА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальноправових та гуманітарних дисциплін, Івано-Франківський навчально-науковий юридичний інститут Національного університету «Одеська юридична академія»
e-mail: olablaga168@gmail.com; ORCID: 0000-0002-4924-8491

ТЕТЯНА КУХАР

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, Пенітенціарна академія України; *e-mail: tatyanakukhar@ukr.net*; ORCID: 0000-0002-7021-7091

ГАЛИНА СВИДЕНЬСКА

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»; *e-mail: Svidenskag@gmail.com*; ORCID: 0000-0003-1580-8881

s. 157-168

СНІЖАНА СТЕПАНОВА

старший викладач кафедри психології, Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;
e-mail: stepanovasnezana81@gmail.com; ORCID: 0000-0002-7729-7178

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ТИПАМИ КОНФЛІКТНОЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ПОКАЗНИКАМИ ВНУТРІШНЬО-ОСОБИСТІСНОГО КОНФЛІКТУ

АНОТАЦІЯ

У статті представлено результати дослідження особливостей взаємозв'язку між типами конфліктної особистості та внутрішньо-особистісним конфліктом у здобувачів вищої освіти. З'ясовано, що конфлікт є природною частиною соціального життя особистості, який може проявлятися в різних формах та виконувати певні функції. Кожна людина має специфічний конфліктний профіль, тобто власні прояви у напруженій взаємодії із внутрішнім та зовнішнім світом. Чинниками, які впливають на формування психологічних особливостей різних типів конфліктності особистості, є життєвий досвід, виховання, освіта, вік та інше. Фахівці доводять, що причинами виникнення конфліктів у спільноті є особистісні якості людей. Тому актуальним є дослідження типів конфліктних особистості, їхніх психологічних характеристик, характерологічних особливостей, стилів поведінки у конфлікті, комунікативних, вольових та інтелектуальних властивостей. Це дозволить розробити заходи щодо конструктивних способів розв'язання конфліктів та профілактики їх виникнення у майбутньому.

Метою дослідження є визначення особливостей взаємозв'язку між типами конфліктних особистостей та внутрішньо-особистісними конфліктами у здобувачів вищої освіти.

У роботі використано теоретичні методи: аналіз наукової літератури, узагальнення отриманої інформації, системний аналіз та інтерпретація емпіричних даних; та емпіричні: психодіагностичні методики та методи математичної статистики.

В результаті проведеного дослідження виявлено помірний зворотній зв'язок між демонстративним типом конфліктної особистості здобувачів вищої освіти та внутрішньо-особистісним конфліктом «Можу, але не хочу».

КЛЮЧОВІ СЛОВА

конфлікт, конфліктний тип особистості, внутрішньо-особистісний конфлікт.

Вступ

Сучасне суспільство характеризується не лише технологічним прогресом [1], широким доступом до інформації, посиленням глобалізаційних процесів [2], але й збільшенням кількості соціальних конфліктів, які виникають на фоні загострення соціально-політичної ситуації та економічної кризи. [3] Ці та багато інших проблем підвищили соціальну напруженість в суспільстві й зумовили розвиток конфліктів на різних рівнях взаємодії людей, що негативно впливає на процес розвитку особистості.

Вивченням конфліктів займалися такі дослідники, як А. Анцупов, О. Єршов, А. Журавльов, В. Зазикін, М. Крогіус, Ф. Василюк, І. Булах, О. Волянська, А. Гірник, В. Кушнірюк, Г. Блумер, М. Кун, Т. Шибутані, Т. Парсонс, Є. Мейо, Л. Козира, Р. Дарендорф, А. Гоулднер, Дж. Скотт, Р. Фітер, Х. Корнеліус, Ш. Фейр, В. Друзь, В. Танчер, А. Шипілов та інші.

Дослідження природи конфліктів доводить, що в багатьох випадках причинами їх виникнення є особистісні властивості їх учасників. Тобто не всі люди сприймають протиріччя як загрозу, а звідси витікає, що й не всі вступають у конфлікт. Тому останнім часом вчені намагаються визначити психологічну схильність до конфліктів, типи та ознаки конфліктних особистостей тощо.

У зв'язку з цим особливого значення набувають дослідження типів конфліктних особистостей, їх психологічних характеристик, виявлення характерологічних особливостей, світогляду, специфіки взаємодії з ними, спілкування та взаємин. Вирішення проблеми визначення особливостей типів конфліктних особистостей, дозволить розробити конструктивні способи зниження рівня їх конфліктності, відповідно, зменшення конфліктів у соціумі.

Теоретичний аналіз психологічної літератури дозволив встановити, що єдиного визначення терміну «конфлікт» дотепер не існує. Більшість дослідників розглядають конфлікт як зіткнення поглядів, інтересів, потреб, мотивів, установок двох чи більше осіб, а до характеристик конфлікту відносять: суб'єктів конфлікту, предмет, причини та наслідки. Основними етапами розвитку конфлікту визначаються: наявність передконфліктної ситуації, інцидент, ескалація, кульмінація, деескалація, завершення та постконфліктна ситуація [4; 5].

Конфлікти можуть здійснювати як конструктивні, так й деструктивні функції. Підставами для класифікації конфліктів можуть бути: джерело конфлікту, зміст, значущість, тип вирішення, масштаб, форма вираження, тип структури взаємин, соціальна формалізація, соціально-психологічний ефект, соціальний результат, наслідки, склад учасників, тривалість. Конфлікти можуть бути, в залежності від критерію класифікації: конструктивними, деструктивними, діловими, емоційними, внутрішньо-груповими, міжгруповими, внутрішньо-особистісними, міжособистісними, прихованими, явними, інтенсивними, хронічними, короткочасним, довготривалими, вертикальними, горизонтальними тощо [6].

Внутрішньо-особистісний конфлікт – це конфлікт, якій розгортається та існує всередині особистості, є зіткненням її протилежно спрямованих мотивів (потреб, інтересів, цінностей, цілей, ідеалів). Будь-який внутрішній конфлікт супроводжується негативними емоціями [7; 8].

Конфліктну особистість науковці розглядають як таку, що має підвищену готовність до конфлікту та його розгортання. Виділяють такі типи конфліктної особистості: демонстративний, ригідний, некерований, надточний, безконфліктний [9].

Об'єкт дослідження – типи конфліктних особистостей.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей взаємозв'язку між типами конфліктних особистостей та внутрішньо-особистісними конфліктами у здобувачів вищої освіти.

У процесі дослідження використовувались методи теоретичного характеру (аналіз наукової літератури, узагальнення отриманої інформації, системний аналіз та інтерпретація емпіричних даних), а також емпіричного характеру (психодіагностичні методики: «Основні типи конфліктних особистостей» С. Ємельянов [10]; «Рівень співвідношення «цінності» та «доступності» в різних життєвих сферах» О. Фанталова (модифікація І. Субашкевич) [11]), методи математичної статистики (критерій t-Стюдента та g-критерій Пірсона).

У дослідженні брали участь здобувачі вищої освіти Івано-Франківського навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія», Пенітенціарної академії України, Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» 2-3 років навчання, кількістю 137 осіб.

Дослідження взаємозв'язку типів конфліктних особистостей та стратегій взаємодії з ними

Людина є соціальною істотою, яка розвивається та функціонує серед інших людей. Тому взаємини з оточуючими стають визначальним фактором особистісного благополуччя, реалізації кар'єрних амбіцій та побудови сім'ї. Для того, щоб зрозуміти, як потрібно поводитись із конфліктною особистістю різного типу та які є шляхи взаємодії з нею, було проведено дослідження. З метою визначення типів конфліктних особистостей серед здобувачів вищої освіти використано методику «Основні типи конфліктних особистостей» С. Ємельянова, отримані результати представлено в таблиці 1.

Таблиця 1. Розподіл досліджуваних за типами конфліктних особистостей (%)

Тип конфліктної особистості	Кількість осіб	Відсоткова частка
Демонстративний	25	18,25
Ригідний	29	21,17
Некерований	31	22,63
Надточний	27	19,70
«Безконфліктний»	25	18,25

Слід зазначити, що результати розподілились таким чином: демонстративний тип конфліктної особистості виявлено у 25 осіб, що становить 18,25% вибірки, ригідний – у 29 осіб (21,17% опитуваних), некерований – у 31 особи (22,63% досліджуваних), надточний – у 27 осіб (19,70% респондентів) та у 25 осіб виявлено «безконфліктний» тип конфліктної особистості (18,25% вибірки).

Виходячи з цього нами було сформовано 5 дослідницьких груп в залежності від типу конфліктної особистості: 1 група – респонденти з демонстративним типом (25 осіб); 2 група – респонденти з ригідним типом (29 осіб); 3 група – респонденти з некерованим типом (31 особа); 4 група – респонденти з надточним типом (27 осіб); 5 група – респонденти з «безконфліктним типом» (25 осіб).

З метою визначення наявності внутрішньо-особистісних конфліктів сформованих дослідницьких груп була застосована методика «Рівень співвідношення цінності та доступності в різних життєвих сферах» О. Фанталової, результати за якою представлено в таблиці 2.

Таблиця 2. Показники наявності внутрішньо-особистісних конфліктів у здобувачів вищої освіти з різними типами конфліктної особистості (%)

Параметри конфлікту	1 група	2 група	3 група	4 група	5 група
«Хочу, але не можу»	55,7	58,6	38,7	22,2	59,3
«Можу, але не хочу»	18,4	13,8	54,8	51,9	21,6
Безконфліктний стан «Хочу й можу»	25,9	27,6	6,5	25,9	19,1

Найбільш вираженим внутрішньо-особистісним конфліктом серед представників досліджуваних груп є конфлікт типу «Хочу, але не можу». Цей вид конфлікту виявлено у 59,3% респондентів з «безконфліктним» типом особистості, у 55,7% опитуваних з демонстративним типом конфліктності, а також серед 58,6% досліджуваних з ригідним типом конфліктності. Тож для представників 1-ої, 2-ої та 5-ої груп найбільш властивим є стан, коли ціннісний об'єкт малодоступний чи недоступний зовсім, «бажане» не співпадає з «реальним», значущі потреби й цінності знаходяться в стані блокади.

Внутрішньо-особистісний конфлікт типу «Можу, але не хочу» виявлено у 54,8% 3-ої групи, тобто у респондентів з некерованим типом конфліктності, а також у 51,9% опитуваних 4-ої групи із надточним типом конфліктності. «Внутрішній вакуум», що притаманний для даного типу конфлікту, як його визначає авторка методики, характеризує стан, коли доступний об'єкт не має інтересу, а також може супроводжуватися відчуттям «внутрішнього баласту», «надмірності присутності». Однак підкреслимо, що майже в кожній сформованій дослідницькій групі присутні особи, у яких внутрішньо-особистісні конфлікти «Хочу, але не можу», а також «Можу, але не хочу» виражені однаково, тобто для таких осіб характерними є стани: коли ціннісний об'єкт малодоступний чи не доступний зовсім, а бажане не співпадає з реальним, а також стан, коли доступний об'єкт не представляє інтересу чи навіть супроводжується відчуттям непотрібності.

Тип поведінки «Хочу й можу» (безконфліктний стан) виражений у 25,9% досліджуваних 1-ої групи, 27,6% - 2-ої групи, 6,5% - 3-ої групи, 25,9% - 4 групи, 19,1% - 5-ої групи. Тобто, це особистості, яким властиві безконфліктні, спокійні стани, в яких бажане та реальне повністю або частково співпадають, гармонійно врівноважені у внутрішньому світі суб'єкта. Таких осіб характеризує стан, коли значущі потреби в основному задоволені, а цінності реалізовані.

Для більш детального аналізу отриманих даних був застосований метод математичної статистики. В дослідженні для статистичного аналізу в якості критерію був використаний t-критерій Стьюдента для незалежних вибірок. Співставлення досліджуваних груп проводилось за такими показниками, як наявність внутрішнього конфлікту, внутрішнього вакууму чи нейтральної зони, тобто чи існує розбіжність між показниками «цінності» та «доступності» у респондентів виділених груп.

Таблиця 3. Показники внутрішньо-особистісного конфлікту у здобувачів вищої освіти з різними типами конфліктної особистості (бали)

Група	Внутрішній конфлікт	Внутрішній вакуум	Нейтральна зона	Індекс розбіжностей
1-га	15,80±8,56	8,36±5,29	7,56±3,57	31,72±7,14
2-га	16,20±7,86	8,41±6,43	9,20±3,44	33,82±6,32
3-тя	12,12±6,89	12,06±5,92	8,51±3,45	32,70±5,03
4-та	11,40±7,07	15,74±6,20	6,03±3,44	33,18±6,81
5-та	14,80±10,30	8,96±6,77	7,72±3,82	31,48±8,22
t	t _{1,2} =0,18, t _{1,3} =1,77, t _{1,4} =2,02, t _{1,5} =0,37, t _{2,3} =2,13, t _{2,4} =2,39, t _{2,5} =0,56, t _{3,4} =0,39, t _{3,5} =1,15, t _{4,5} =1,39	t _{1,2} =0,03, t _{1,3} =2,43, t _{1,4} =4,59, t _{1,5} =0,34, t _{2,3} =2,28, t _{2,4} =4,33, t _{2,5} =0,30, t _{3,4} =2,30, t _{3,5} =1,82, t _{4,5} =3,76	t _{1,2} =1,72, t _{1,3} =1,01, t _{1,4} =1,56, t _{1,5} =0,15, t _{2,3} =0,77, t _{2,4} =3,43, t _{2,5} =1,50, t _{3,4} =2,72, t _{3,5} =0,81, t _{4,5} =1,66	t _{1,2} =1,15, t _{1,3} =0,60, t _{1,4} =0,75, t _{1,5} =0,11, t _{2,3} =0,75, t _{2,4} =0,36, t _{2,5} =1,18, t _{3,4} =0,30, t _{3,5} =0,68, t _{4,5} =0,81
p-рівень	p _{1,4} ≤0,05, p _{2,3} ≤0,05, p _{2,4} ≤0,05	p _{1,3} ≤0,05, p _{1,4} ≤0,001, p _{2,3} ≤0,05, p _{2,4} ≤0,001, p _{3,4} ≤0,05, p _{4,5} ≤0,001	p _{2,4} ≤0,001, p _{3,4} ≤0,05	-

Отримані результати свідчать про те, що відмінності між внутрішньо-особистісними конфліктами досліджуваних з різними типами конфліктності виявлено на статистично достовірному рівні з різним рівнем статистичної значущості. За таким параметром методики як «Внутрішній конфлікт» статистично достовірні відмінності виявлено між досліджуваними 1-ої групи (респонденти з демонстративним типом конфліктності особистості) та 4-ої групи (респонденти з надточним типом конфліктності особистості) (p≤0,05), 2-ої групи (респонденти з ригідним типом конфліктності особистості) та 3-ої групи (респонденти з некерованим типом конфліктності особистості) (p≤0,05), а також між опитуваними 2-ої (респонденти з ригідним типом конфліктності особистості) та 4-ої (респонденти з надточним типом конфліктності особистості) груп (p≤0,05). Такі дані свідчать про те, що опитувані з демонстративним та ригідним типом конфліктності особистості частіше за інших перебувають в стані, коли ціннісний об'єкт є малодоступним чи зовсім недоступним, «бажане» не співпадає з «реальним», значущі потреби й цінності знаходяться у блокуванні.

За шкалою «Внутрішній вакуум» виявлено значущі відмінності між показниками досліджуваних 1-ої групи (респонденти з демонстративним типом конфліктності особистості) та 3-ої групи (респонденти з некерованим типом конфліктності особистості) (p≤0,05), 1-ої групи (респонденти з демонстративним типом конфліктності особистості) та 4-ої групи (респонденти з надточним типом конфліктності особистості) (p≤0,001), 2-ої групи (респонденти з ригідним типом конфліктності особистості) та 3-ої групи (респонденти з некерованим типом конфліктності особистості) (p≤0,05), 2-ої групи (респонденти з ригідним типом конфліктності особистості) та 4-ої групи (респонденти з надточним типом конфліктності особистості) (p≤0,001), 3-ої групи (респонденти з некерованим типом конфліктності особистості) та 4-ої групи (респонденти з надточним типом

конфліктності особистості) ($p \leq 0,05$), 4-ої групи (респонденти з надточним типом конфліктності особистості) та 5-ої групи (респонденти з «безконфліктним типом» конфліктності особистості) ($p \leq 0,001$).

За параметром «Нейтральна зона» виявлено значущі відмінності між показниками досліджуваних 2-ої групи (респонденти з ригідним типом конфліктності особистості) та 4-ої групи (респонденти з надточним типом конфліктності особистості) ($p \leq 0,001$), 3-ої групи (респонденти з некерованим типом конфліктності особистості) та 4-ої групи (респонденти з надточним типом конфліктності особистості) ($p \leq 0,05$). Однак, порівнюючи середні показники опитуваних цих груп за такими параметрами внутрішньо-особистісного конфлікту як «Внутрішній конфлікт» та «Нейтральна зона» слід підкреслити, що середні бали за внутрішнім конфліктом значно вищі. Тобто в стані напруженості, коли значущі потреби та цінності блокуються й їх неможливо досягнути, вони знаходяться значно частіше та довше, ніж в спокійному стані, коли частково або ж повністю співпадають «бажане» та «реальне».

За «Індексом розбіжності» статистично достовірних відмінностей не виявлено, однак зазначимо, що показники знаходяться в межах низького рівня, що свідчить про низьку дезінтеграцію в мотиваційно-смысловій сфері.

З метою з'ясування особливостей взаємозв'язків між внутрішнім конфліктом та типами конфліктної особистості був використаний коефіцієнт кореляції r-Пірсона, результати якого представлено в таблиці 4.

Таблиця 4. Взаємозв'язок внутрішньо-особистісного конфлікту та типів конфліктної особистості (r_s)

особливості протиріччя	Тип особистості				
	Демонстративний	Ригідний	Некерований	Надточний	Безконфліктний
Внутрішній конфлікт	0,25	-0,22	0,05	-0,28	-0,26
Внутрішній вакуум	-0,41*	-0,29	0,03	0,20	0,21
Нейтральна зона	-0,00	0,33	-0,05	0,01	0,09

Примітка: $p \leq 0,05$ *

Зворотній помірний взаємозв'язок виявлено між «Демонстративним» типом конфліктної особистості та «Внутрішнім вакуумом» (конфлікт між «Можу, але не хочу») ($p \leq 0,05$). Такі результати свідчать про те, що зі зміною однієї перемінної змінюється й інша, проте в протилежний бік. Тобто, по-можливості вирішення зазначеного типу внутрішнього конфлікту особистість буде ставати дедалі демонстративнішою в конфліктах, та навпаки. Між «Нейтральною зоною» та «Демонстративним», «Некерованим», «Надточним» та «Безконфліктним» типами конфліктної особистості зв'язку не виявлено, однак, за демонстративним та некерованим типом зв'язок зворотній. Тобто при зміні однієї з характеристик інша буде змінюватися в протилежний бік. Також зворотній, але слабкий взаємозв'язок виявлено між «Ригідним» типом конфліктної особистості та «Внутрішнім конфліктом» і «Внутрішнім вакуумом», а також між «Надточним» та «Безконфліктними» типами і «Внутрішнім конфліктом». На основі зазначеного можемо припустити, що якщо відбуваються певні зміни чи зрушення у вирішенні внутрішніх конфліктів між «Хочу, але не можу» та «Можу, але не хочу», то це спричиняє негативні зміни в стані ригідного типу конфліктної особистості.

Також слід підкреслити, що вищезазначене також актуальне і для надточного та безконфліктного типів, але лише у відповідності до конфлікту типу «Хочу, але не можу». Тож при будь-яких змінах у вирішенні такого конфлікту відбуваються й певні зміни в цих типах конфліктної особистості, проте, як зазначалося раніше, дані зміни будуть ледь помітними та не можна їх пов'язувати лише з особистісними характеристиками, що властиві таким особам. Взаємозв'язок між «Ригідним», «Надточним», «Безконфліктним» та «Некерованим» типами конфліктної особистості й внутрішньо-особистісними конфліктами або зовсім відсутній, або ж виявлено зворотній зв'язок на низькому рівні значущості.

Обговорення результатів дослідження

Сучасний світ характеризується прогресом в інформаційних та технологічних дослідженнях, поза якими не може перебувати особистість. Процеси внутрішньої соціальної диференціації почасти зумовлюють виникнення внутрішньо-особистісних конфліктів, що гостро проявляються на фоні нерівностей. Слід зазначити, що люди, які знаходяться в стані внутрішньо-особистісного конфлікту, є потенційно небезпечними в контексті міжособистісних стосунків у спільноті, так як негативні наслідки конфлікту можуть бути спрямовані на об'єкти, що не мають стосунку до конфлікту. Внутрішній конфлікт особистості відображає рівень неузгодженості, дезінтеграцію в ціннісно-мотиваційній сфері особистості, блокаду значущих потреб з одного боку та самореалізацію й особистісну ідентичність – з іншого. Інакше кажучи, незадоволеність собою та світом свідчить про те, що особистість переживає внутрішньо особистісний конфлікт.

Особистості з демонстративним типом конфліктності в емоційно напруженій ситуації характеризуються імпульсивністю поведінки, прагнучи бути в центрі уваги. Вони добре орієнтуються в поверхневих конфліктах, але довше пристосовуються до серйозних ситуацій. У цього типу особистості зазвичай немає конкретного плану щодо вирішення конфлікту, при цьому він не ухиляється від участі, не вважає себе винним в розбіжностях, хоча часто є їх джерелом. Навіть при відсутності вагомих причин може піти на конфлікт, щоб бути в центрі уваги. Конфліктна особистість ригідного типу має завищену самооцінку. Цей тип особистості відрізняється прямолінійністю, негнучкістю, негативно реагує на зміну обставин. У поведінці такі особи відрізняються безцеремонністю, що іноді переходить у грубість. Вони насилу приймають чужу думку і не зважають на оточуючих, вважають власну позицію єдиною вірною. Вираз недобррозичливості на свою адресу сприймають з образою, але до власних вчинків не виявляють критичності. Сформована думка ригідної особистості не піддається змінам, що неминуче призводить до конфліктів з оточуючими.

Конфліктна особистість некерованого типу імпульсивна і погано контролює себе, її поведінку дуже складно прогнозувати. Така людина має завищену самооцінку, тому їй потрібне постійне підтвердження власної значущості в спільноті. У більшості невдач схильна звинувачувати оточуючих, не брати відповідальність на себе. Зазвичай має утруднення при плануванні діяльності, причому не тільки в конфліктній ситуації. Погано співвідносить свої вчинки із загальними цілями групи і з конкретними обставинами. Поводиться зухвало, часто порушує загальноприйняті норми. Також не робить висновки з попереднього досвіду, що призводить до нових конфліктних ситуацій.

Надточний тип конфліктної особистості дуже скрупульозно ставиться до роботи і висуває підвищені вимоги до себе. Така людина надмірно чутлива до деталей, болісно реагує на зауваження з боку інших людей. Кожну свою невдачу або прорахунок глибоко переживає, що може призводити до погіршення здоров'я. Відрізняється емоційною стриманістю, особливо перебуваючи всередині групи, але не дуже коректно оцінює реальні взаємини всередині неї.

«Безконфліктний» тип особистості нестійкий в своїх оцінках і думках, легко піддається навіюванню, має внутрішні протиріччя. У поведінці відрізняється непослідовністю і бажає миттєвого успіху, не здатний бачити перспективу. Людина з таким типом не замислюється про наслідки своїх вчинків і причини вчинків оточуючих. Має слабку волю і залежить від думки оточуючих. Від такої людини ніхто не очікує підступу, тому ініціювання конфлікту з її боку сприймається оточуючими як об'єктивна обставина. Тобто така людина вступає в конфлікт не з власної волі.

Всі типи конфліктної особистості суттєво відрізняються одна від одної та мають характерні ознаки, властивості, враховуючи які можна будувати з ними ефективну взаємодію та уникати конфліктів.

Аналіз характерних рис демонстративного та ригідного типу конфліктної особистості показує, що їм досить складно змінити свою думку чи власні дії, вони доволі негнучкі в конфліктах, прагнуть досягти своєї мети або завдяки надмірній емоційності, або завдяки тому, що залишаються при своїй думці в будь-якій ситуації. Можливо саме такі риси заважають їм досягати бажаного, задовольнити власні потреби та виходити зі стану фрустрації. Однак слід також брати до уваги численні фактори та чинники, що впливають на виникнення та розгортання такого виду внутрішньо-особистісного конфлікту, а не лише особистісні риси.

«Внутрішній вакуум», тобто конфлікт між «Можу, але не хочу», більш виражений у представників некерованого та надточного типу конфліктної особистості. Тобто, враховуючи їхні характеристики, можемо це пояснити тим, що некерований тип в більшості ситуацій не бере на себе відповідальність та не може планувати власну діяльність раціонально, не враховує попередній досвід, а надточний тип висуває підвищені вимоги до себе та намагається все зробити найкращим чином. На наш погляд, саме зазначені характеристики впливають на виникнення цього виду конфлікту. Представники некерованого типу не здійснюють певних дій для досягнення бажаного через власну безвідповідальність та імпульсивність, а представники надточного типу, навпаки, через надмірне прагнення до ідеального не беруться за досягнення бажаного, хоча й прагнуть задовольнити власні потреби.

Значні розходження між цінністю та доступністю, які є характерними для демонстративного, ригідного, некерованого та надточного типу конфліктної особистості, вказують на окремо виражені аспекти соціально-психологічної дезадаптації у внутрішній та зовнішній конфліктності, загальної напруженості та соціальної нестабільності в цілому, які, однак, супроводжуються більш високим рівнем внутрішньої та зовнішньої боротьби особистості, що пов'язується із специфічною мотивацією та внутрішньою активністю, в цілому свідчать про внутрішній дискомфорт.

Внутрішній конфлікт, як загострення вже існуючих чи нових протиріч, впливає на подальший розвиток та самореалізацію особистості. Тобто зазначається, що особистість із внутрішнім конфліктом за своєю природою конфліктна: з одного боку, в неї існує прагнення до розвитку та самореалізації, адаптації в соціумі й досягнення гармонії, а з іншого, ці прагнення зіштовхуються з перешкодами, які викликані суперечливими відносинами та зв'язками людини з собою та оточуючим світом. Внутрішній конфлікт – це проблема, сутність якої полягає в наявності протиріч між наявним станом суб'єкта та його бажаним станом, актуальним та потенційним, різними соціальними ролями, внутрішньою потребою та соціальною нормою, а також складністю вибору між різними варіантами поведінки. Якщо внутрішній конфлікт не вирішується, то це негативно впливає на всі аспекти життя особистості та знижує якість її життя.

Висновки

Конфлікт – це зіткнення різноспрямованих сил, цінностей, інтересів, поглядів, цілей, позицій суб'єктів. Основними складовими конфлікту як соціального явища є такі елементи: сторони, предмет конфлікту, уявлення про ситуацію, причини та мотиви, умови, в яких відбувається конфлікт, позитивні або негативні наслідки конфлікту. В залежності від наслідків конфлікту від може виконувати конструктивну або деструктивну функцію. Основними типами конфліктних особистостей є демонстративний, некерований, надточний, ригідний та безконфліктний.

Дослідження взаємозв'язку між внутрішньо-особистісними конфліктами та типами конфліктних особистостей здобувачів вищої освіти показало наявність помірного зворотного зв'язку між «Внутрішнім вакуумом» та демонстративним типом конфліктної особистості. Тобто коли така особистість має справу із відомими людьми, об'єктами, ситуаціями, вона не поводить демонстративно.

REFERENCES

- [1] Несторенко Т. П. (2020). «Економіка суперзірок»: можливості та загрози для сфери освіти. Український журнал прикладної економіки. Том 7. № 2. 8–15. www.doi.org/10.36887/2415-8453-2020-2-1
- [2] Nestorenko T., Ostenda A., Perelygina L., Ilina Yu. (2018). The Impact of Foreign Students on Internationalization of University and on the Economy of a Host City (Case of the Katowice School of Technology). Capacity and resources for sustainable development: the role of economics, business, management and related disciplines. EDAMBA-2018. Conference Proceedings of International Scientific Conference for Doctoral Students and Post-Doctoral Scholars. 17-19 April 2018, 356366. www.cutt.ly/mDYfMXb
- [3] Ostenda A., Nestorenko T., Yemchenko I. (2019). The suburbanization process and quality of life. Recent Advances in Information Technology, Tourism, Economics, Management and Agriculture. Conference Proceedings (part of ITEMA conference collection). Third International Scientific Conference ITEMA, 235240. <https://doi.org/10.31410/ITEMA.2019.235>
- [4] Бортун Б. О. (2020). Системний аналіз конструктивної конфліктності особистості. Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки» (психологічні 053) (Категорія «Б»). Випуск 11(40). 1027. [www.doi.org/10.32405/25229931/25229958202011\(40\)](http://www.doi.org/10.32405/25229931/25229958202011(40)).
- [5] Котлова Л., Зінченко М. (2019). Психологічні особливості конфліктних форм поведінки студентів з різним рівнем емоційного інтелекту. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. Вип. 8(53). 4956. [www.doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2019.8\(53\).05](http://www.doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2019.8(53).05)
- [6] Антонійчук Н. (2019). Конфліктна поведінка особистості як результат впливу об'єктивних та суб'єктивних чинників. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. Випуск 5. 3–8. www.doi.org/10.30970/2522-1876-2019-5-1
- [7] Боброва Л. Г. (2011). Внутрішні конфлікти як проблема психології особистості. Актуальні проблеми психології. Т. 11, Вип. 4. Ч.1. 111116.
- [8] Іванашко О. (2015). Психологічні особливості внутрішньоособистісних конфліктів студентів у процесі первинної професіоналізації. Проблеми гуманітарних наук. Серія: Психологія. Вип. 35. 4–14.
- [9] Козак К. Б., Корсікова Н. М., Древова В. В. (2020). Типологія конфліктних особистостей та алгоритм взаємодії з ними в робочому процесі. Економіка харчової промисловості. Т. 12, Вип. 1. 4554.
- [10] Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии. (2009). 3-е изд., перераб. и доп. СПб.: Питер. 384 с.
- [11] Субашкевич І. (2015). Модифікація методики О. Фанталової «Рівень співвідношення «цінності» і «доступності» в різних життєвих сферах». Педагогіка і психологія професійної освіти. № 45. 7786.

CECHY ZWIĄZKU MIĘDZY TYPAMI OSOBOWOŚCI KONFLIKTOWEJ, A WSKAŹNIKAMI KONFLIKTU WEWNĘTRZNO-OSOBOWEGO

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono wyniki badań, dotyczących związku między konfliktowymi typami osobowości, a konfliktem intrapersonalnym wśród studentów szkół wyższych. Stwierdzono, że konflikt jest naturalną częścią życia społecznego jednostki, manifestując się w różnych postaciach i pełniąc określone funkcje. Każda osoba ma specyficzny profil konfliktu, czyli własne objawy w napiętej interakcji ze światem wewnętrznym i zewnętrznym. Czynniki wpływające na kształtowanie się cech psychologicznych różnych typów konfliktów osobowości obejmują doświadczenie życiowe, wychowanie, wykształcenie, wiek itp. Eksperti dowodzą, że cechy osobowe ludzi są przyczyną konfliktów społecznych. Dlatego istotne jest badanie typów osobowości konfliktowych, ich cech psychologicznych, cech charakterystycznych, style zachowania w konflikcie, właściwości komunikacyjne, wolicjonalne i intelektualne. Pozwoli to na opracowanie środków konstruktywnego rozwiązywania konfliktów i zapobiegania ich występowaniu w przyszłości.

Celem pracy jest określenie charakterystyki zależności pomiędzy typami osobowości konfliktowej, a konfliktami intrapersonalnymi u studentów szkół wyższych. W pracy wykorzystywane są metody teoretyczne, takie jak: analiza literatury naukowej, uogólnianie otrzymanych informacji, analiza systemowa i interpretacja danych empirycznych; oraz metody empiryczne, takie jak metody psychodiagnostyczne i statystyka matematyczna. Na podstawie przeprowadzonych badań, stwierdzono umiarkowaną odwrotną zależność pomiędzy demonstracyjnym typem osobowości konfliktowej studentów uczelni wyższych, a konfliktem intrapersonalnym „Mogę, ale nie chcę”.

SŁOWA KLUCZOWE

konflikt, konfliktowy typ osobowości, konflikt wewnątrzosobowy

PECULIARITIES OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TYPES OF CONFLICT PERSONALITY AND INDICATORS OF INTRAPERSONAL CONFLICT

ABSTRACT

The article presents the results of a study of the relationship between types of conflict personality and intrapersonal conflict in higher education students. It has been found that conflict is a natural part of a person's social life, which can manifest itself in various forms and perform certain functions. Each person has a specific conflict profile, that is, their own manifestations in tense interaction with the inner and outer world. The factors that influence the formation of psychological characteristics of different types of personality conflict are life experience, upbringing, education, age, and so on. Experts argue that the causes of conflicts in a community are the personal qualities of people. Therefore, it is important to study the types of conflictual personalities, their psychological characteristics, character traits, styles of behavior in conflict, communication, volitional and intellectual properties. This will allow us to develop measures for constructive ways to resolve conflicts and prevent their occurrence in the future. The purpose of the study is to determine the peculiarities of the relationship between types of conflictive personalities and intrapersonal conflicts in higher education students. The study used theoretical methods: analysis of scientific literature, generalization of the information obtained, systematic analysis and interpretation of empirical data; and empirical methods: psychodiagnostic techniques and methods of mathematical statistics. The study revealed a moderate inverse relationship between the demonstrative type of conflict personality of higher education students and the intrapersonal conflict «I can, but I don't want to».

KEYWORDS

conflict, conflict personality type, intrapersonal conflict

Artykuł udostępniony na licencjach Creative Commons/ Article distributed under the terms of Creative Commons licenses: Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0). License available: www.creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/